

У. Калуцкіх

ПЕРАКЛАДЫ КІТАЙСКОЙ КЛАСІЧНАЙ ПАЭЗІІ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Вершы, якія ствараліся ў кітайскай паэзіі да эпохі Тан адносілі да «вершаў старога стылю» – Гуці Шы (古体诗). У эпоху Тан з’явіліся творы, якія сталі называць «вершамі новага стылю», аўтары – Цзіньці Шы (今体诗). У гэтай сістэме пісалі вялікія кітайскія паэты Лі Бо, Ду Фу і інш., над перакладамі якіх працаваў Р. Барадулін, менавіта яго пераклады мы разглядаем у гэтым дакладзе.

Важнай асаблівасцю кітайскай класічнай паэзіі з’яўляецца тое, што кожны тэкст можа трактавацца па-рознаму, ён можа мець некалькі кардынальна розных значэнняў. Гэтая асаблівасць з’яўляецца самай галоўнай для паэтычнай сферы кітайскага мастацтва.

У дакладзе вылучаны наступныя праблемы перакладу: 1. Кітайская пісьменнасць; 2. Культурная гісторыя краіны; 3. Інтэртэкстуальнасць; 4. Адсутнасць катэгорыі асобы ў кітайскай мове; 5. Шматзначнасць кітайскіх лексічных адзінак; 6. Падбор эквівалентных адпаведнікаў; 7. Адсутнасць марфалагічных паказчыкаў у кітайскай мове.

У дакладзе былі прааналізаваны і супастаўлены арыгіналы вершаў, іх варыянты перакладаў на рускую мову і пераклады, выкананыя Р. Барадуліным.

Па-першае, было заўважана, што ў зборніку перакладаў Р. Барадуліна адсутнічаюць тлумачальныя зноскі. Па гэтай прычыне ў такіх творах, як 竹裏館 «Альтанка», «У бамбукавым гаі», дзе выкарыстоўвалася слова 长啸 (‘свістаць’, ‘працяжна сьпяваць’), якое было перакладзена як *свістаць*, інфармацыя пра тое, што даоскія пустэльнікі з дапамогай свісту мелі зносіны з духамі, была страчана разам з часткай сэнсу.

У іншым творы 獨坐敬亭山 «Самотна сяджу ў гарах Цзінціншань» Лі Бо праз вобраз «палёт птушак» паказвае, што ўсё ў гэтым свеце не вечна, у адрозненне ад прыроды. Вобраз «аблокі» паказвае, што аўтар знаходзіцца ў гармоніі з навакольным светам. У перакладзе Р. Барадуліна няма таго сэнсу, які хацеў ўкласці Лі Бо. Акрамя таго, адзначана падабенства перакладаў Р. Барадуліна і А. Гітовіча, з чаго можна выказаць здагадку, што Р. Барадулін выкарыстаў менавіта працу А. Гітовіча для перакладу верша на беларускую мову.

Паколькі Рыгор Барадулін для перакладу класічнай кітайскай паэзіі карыстаўся не падрадкоўнікам, а працамі іншых перакладчыкаў, у некаторых творах адбыліся значныя скажэнні або страты сэнсу. Адсутнасць тлумачальных зносаў да вершаў ускладняе разуменне і не дазваляе адчуць глыбіню

твораў, існуючую за кошт багатай гісторыі краіны і шматгадовай паэтычнай традыцыі. У той жа час Барадулін, выкарыстоўваючы сродкі беларускай мовы, валодаючы творчай інтуіцыяй, здолеў перадаць атмасферу твораў і пазнаёміць чытачоў з культурай Кітая.

А. Кузьміч

МАСТАЦКІ ЭТНАГРАФІЗМ У АПОВЕСЦІ У. КАРАТКЕВІЧА «ДЗІКАЕ ПАЛЯВАННЕ КАРАЛЯ СТАХА»

Даследчыца беларускай літаратуры В. Ю. Бароўка ў сваёй манаграфіі «Этнаграфічны дыкурс у беларускай прозе XX стагоддзя» піша, што Этнаграфізм у літаратуры – гэта адлюстраванне ў мастацтве слова матэрыяльнай і духоўнай культуры пэўнага народа. У шырокім сэнсе слова, этнаграфізм уласцівы практычна любому літаратурнаму твору, бо прыгожае пісьменства – гэта чалавеказнаўства і народазнаўства.

У. Караткевіч – пісьменнік, які абуджае самасвядомасць беларуса. Цікавасць да ўсяго беларускага У. Караткевічу прывіў яго дзед, а пазней сам пісьменнік шмат працаваў у архівах.

Аповед у творы «Дзікае паляванне караля Стаха» вядзецца ад імя галоўнага героя – навукоўца-фалькларыста Андрэя Беларэцкага.

Адным з самых каларытных герояў аповесці з’яўляецца шляхціц Рыгор Дубатоўк. Яго сакавітая мова, стыль паводзін, шчырасць (як аказалася, падманная) прывабліваюць чытача. *«Бацюхны, свентыя пакутнічкі!»* (крычаў Дубатоўк, калі Андрэй Беларэцкі са спазненнем завітаў да яго на вячэру), *блудны сын* (зварот да Беларэцкага), *ёлуп, лабідуда* (звароты да сяброў).

У. Караткевіч так апісвае жытло Дубатоўка: «Сцены былі пабеленыя, аканіцы разьблёныя і ярка афарбаваныя, мэбля старая і не вельмі прыгожая, затое вельмі цяжкая. Старасвеччына глядзела з кожнага кута».

Стол у хаце Дубатоўка ламаўся ад страваў. Былі на ім вялізныя гусь з бруснічным варэннем, салёныя грыбы, індыковая ножка з яблыкамі, калдуны, пампушкі з часнаком, наперчаная шынка дзікага япрука, ласіныя губы ў падсалоджаным воцаце, халодныя пірагі з гусінай пячонкай. Словы Дубатоўка пра вадкасць у «разгоннай» чарцы: *«Го! І гэта беларус. Старку польскую ведаеш, гарэлку рускую ведаеш, хахлацкі спатыкач таксама, а нашага «Трыс дзівінірыс» не ведаеш. Гэта, браце, па-літоўску «тройчы дзевяць», гарэлка на дваццаці сямі травах. Мы яе сакрэт у літоўцаў выведалі стагоддзі таму. Зараз яе сакрэт і самі літоўцы забылі, а мы яшчэ памятаем»*. А так праяўляецца беларускі этыкет пры адмаўленні госця пачаставацца: *«Падай да госця ў ногі. Бі дурной галавою ў падлогу, прасі, бо госць нас крыўдзіць»*. Рыгор Дубатоўк мае добрую калекцыю зброі, у якой ёсць і старая беларуская шабля. *«Казаў, што рускі булат бярэ медную*